

Küresel Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri Üzerine Değerlendirmeler

Alper Doğan

Yrd. Doç. Dr. | İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü

Melih Kabayel

Arş. Gör. | İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü

Öz

Vergi rekabeti, teknolojik gelişmelerin hızlı bir şekilde artması ile birlikte, küresel boyutta önemli bir rekabet aracı haline gelmiştir. Devletin egemenlik yetkisinin en büyük göstergesi olan vergi politikası da küresel etkilere açık hale gelmiştir. Bir ülkenin vergi politikaları, diğer ülkelerin vergi politikalarını etkileyebileceği gibi, diğer ülkelerin vergi politikalarından da etkilenebilmektedir. Bununla beraber dolaşım hızı yüksek olan üretim faktörlerinin vergilendirmesi konusunda ülkelerin vergi politikaları bir rekabet içerisindedir. Bu rekabetin amacı ise, vergilendirme konusunda cazibe ortamı yaratmak ve doğrudan ve dolaylı yatırımları egemenlik sahası içine çekebilmektir. Fakat bu rekabetçi ortam, bilinçli bir şekilde zararlı vergi rekabeti uygulamaları kullanan ülke veya bölgeler tarafından aksatılabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Ekonomi, Vergi Politikası, Vergi Rekabeti, Vergi Cennetleri

Abstract

Tax competition has become an significant global competitive instrument with rapidly boost in technological advances. Tax policy that is the biggest indicator of state's sovereign power has also become to open global influences. As tax policy of a country may affect the tax policies of other countries, it can be impressed by the tax policies of other countries. Nonetheless, the tax policy of country is in competition regarding the taxation of production's high velocity factors. The aim of this rivalry, create an environment in taxation charm and attract the direct and indirect investments to the field of sovereignty. Nevertheless in this competitive environment, can be hindered in a conscious way by countries or regions that use harmful tax competition practices.

Key Words: International Economic, Tax Policy, Tax Competition, Tax Paradises

Giriş

Küreselleşme ve dünya ekonomisinin bütünleşmesi, birçok alanı etkilemiştir. Bu etkileşim sürecinde, vergi politikalarının etkileri, ulusal düzeyden küresel boyuta taşınmış ve ülkelerin birbirlerinin vergi politikalarından etkilenmesine yol açmıştır. Bazı ülkelerin sunduğu vergi avantajları sayesinde vergilendirme, ülke sınırlarının ötesine yayılmış ve kişi ve kurumların üzerlerindeki

vergi yükünü dışarıya aktarmasına olanak tanımıştır (Tanzi, 1996:5).

Artan liberalleşme ve teknolojik gelişmelerin hızlanmasının sonuçlarından biri olarak vergilendirme, doğrudan ve dolaylı(fon yatırımları) yatırımları ülke içine çekme ve yerli sermayeyi ülke içinde tutma konusunda bir rekabet aracı olarak kullanılarak, ülkelerin ekonomik büyüme ve kalkınma süreçlerinde etkin olarak kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle 1980'li yıllardan itibaren gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, fon ve doğrudan yatırımları çekmek(ya da korumak) amacıyla küreselleşme ile dolaşım hızı artan üretim faktörlerinin vergi yükünü düşürme eğilimine girmişlerdir. Çeşitli vergi oranı indirimleri ve vergi teşvikleri ile oluşan vergi rekabeti iklimi, ulusal ve uluslararası boyutta bir vergi politikası haline gelmiştir. Fakat olumlu görünen bu rekabet, bazı ülkelerin mali sistemleri üzerinde olumsuz etkilere yol açmıştır. Bazı ülkeler, vergi rekabetinde aşırıya kaçarak, diğer ülkelerin vergi gelirlerini etkileyecek düzenlemelerde bulunarak, vergi rekabetinde haksız bir rekabet ortamı yaratmışlardır (Saraç, 2006:107-108). Tüm bu sebeplerden dolayı, vergi rekabetinin yararlı ve zararlı sınırlarının belirlenmesi, küresel sistemin zarar görmemesi için oldukça önemlidir.

1. Vergi Rekabeti

“Üretim tarzı, telekomünikasyon ve bilgisayar teknolojisindeki gelişmelerin sağladığı olanaklar ile artan kısa süreli sermaye hareketleri ve genişleyen ulus-ötesi şirket faaliyetleri, hükümetlerin düzenlemeleri ve serbest dış ticaret politikalarıyla birleşince uluslararası mal ve sermaye akımlarının miktarı dünya tarihinin en üst seviyelerine yükselmiştir” (Bağçekapılı, 2009:2). Mal ve sermaye dolaşımının bu denli artmasının sebebi, ulusal piyasaların küresel piyasalarla bütünleşmesi sonucunda uluslararası rekabetin katlanarak arttırmasıdır. Fakat mal-hizmet ve sermaye dolaşımı artışının küresel piyasalardaki rekabeti üst seviyelere çıkartmasından ötürü, uluslararası vergi rekabeti de ortaya çıkmıştır. Uluslararası vergi rekabeti, uluslararası ticaret ve yatırımlardaki genel artışın bir sonucu olduğu için küreselleşme sürecinin bir parçasıdır (Teather, 2005:25).

“Vergi rekabeti,¹ firma ve ulusal düzeyde rekabet gücünü artırmak isteyen idari birimlerin vergilendirme yetkisine sahip olduğu alanlarda ra-

¹ Vergi rekabeti, aynı konumdaki yerel idarelerin veya devlerin kendi aralarında ya da farklı konuma sahip yerel idareler ve devletlerarasında vergilendirme konusunda rekabete girmesiyle “yatay ve dikey vergi rekabeti” olarak ikiye ayrılmaktadır. Örneğin federal bir ülkede, federal vergi idarelerinin vergilendirme konusunda rekabete yol açacak indirimler yapması yatay vergi rekabeti örneğidir. Devletlerin vergi rekabetine girmesi de yatay vergi rekabetine örnektir. Kısaca, yönetsel konum eşitliğinin olduğu vergi rekabeti türü yatay vergi rekabetidir. Dikey vergi rekabeti ise, farklı yönetsel konuma sahip vergilendirme mercilerinin girdiği vergi rekabeti türüdür (Saraç,

kip idari birimlere kıyasla mükelleflerin vergi yüklerini azaltmak veya düşük tutmak suretiyle potansiyel olarak mobilitesi yüksek olan üretim faktörleri(nitelikli işgücü ve sermaye) için kendi idari birimlerini cazip hale getirme çabasıdır”(Aktan, Vural, 2004:2). Başka bir ifadeyle vergi rekabeti, “ülkelerin veya ülke içi bölgelerin çeşitli hedeflere ulaşmak için, vergiyi rekabet aracı olarak kullanmalarını ifade etmektedir” (Ay, 2014:167). Vergi rekabetinin ulusal ve uluslararası boyutta vergi idareleri arasında ortaya çıkan cazibe yaratma yarışı olduğu anlaşılmaktadır.² Ayrıca küresel liberalizasyon ile “iletişim ve enformasyon alanındaki gelişmeler ve hızlı teknolojik gelişmelerin sonucu artan faktör hareketliliği ülkeler arasında vergi rekabetini artırmıştır” (Giray, 2005:94).

1.1. Vergi Rekabeti Araçları

Vergi rekabeti, çeşitli araçlar kullanılarak ulusal ve uluslararası düzeyde oluşmaktadır. Vergi rekabetinde kullanılan üç araç vardır. Bunlar (Saraç, 2006:125-133):

- *Vergi oranları indirimleri*
- *Genel amaçlı vergi teşvikleri*
- *Özel amaçlı vergi teşvik ve indirimleri*

Vergi rekabeti süreci, düşük vergi oranları sayesinde dolaşım hızı yüksek olan faktörleri, ülkenin vergilendirme tabanına dâhil etmeyi ve cezbetmeyi amaçlayan bir süreçtir (Rohac, 2006:88). Vergi oranları, vergi rekabetinde en çok kullanılan araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkeler ve bölgeler, egemenlik yetkisinin en büyük göstergesi olan vergilerin oranlarında indirim amaçlayan düzenlemeler yaparak doğrudan yatırımları ve fon yatırımlarını arttırmayı amaçlamaktadırlar. Vergi oranlarında yapılan indirimler sonucu, dolaşım hızı yüksek olan faktörlerin³ üzerlerindeki vergi yükü düşmektedir. Bu vergi yükü düşüşü kişi ve kurumların yatırım kararlarını etkilemektedir (Saraç, 2006:126). Özellikle kurumlar vergisi oranlarında yapılan indirimler, yatırım eğilimlerini arttırdıkları için vergi rekabetinde en çok kullanılan yöntemdir.

Genel amaçlı vergi teşvikleri, vergi rekabetinde en çok kullanılan araçlardan biridir. Genel amaçlı bir vergi teşviki, yeni ve hareketli sermaye yatırımlarını hedef alan çekici bir çözüm olarak ortaya çıkabilmektedir (Klemm, 2009:8).

2006:133-134).

2 Federal sisteme sahip ülkelerde, eyaletler arası vergi rekabeti gözlemlenmektedir.

3 Dolaşım hızı yüksek faktörlerin(özellikle sermaye) kolaylıkla sınır ötesine aktarılmasının en büyük sebebi, teknolojik gelişmeler sayesinde düşük maliyette gerçekleştirilmesidir (Rohac, 2006:88).

Genel amaçlı vergi teşvikleri, ülkenin yatırım kapasitesini arttırmayı amaçlayan araçlardır (Easson, 2004:3-4). Vergi teşvikleri, mükelleflerin tavır ve davranışlarını pozitif yönde etkileyen çeşitli uygulamalardır. Vergi teşviklerinin genel amacı, yatırım ve istihdam gibi büyüme ve kalkınmanın sürdürülebilirliğini sağlayan etkenleri arttırmak ve özendirmektir (Akdoğan, 2013:156). Genel amaçlı vergi teşvikleri⁴, mükellef ayırımı yapmadan, teşviklerin konusuna giren tüm faaliyetlerde uygulanmaktadır. Muafiyetler, istisnalar, amortisman indirimi, zarar indirimi, yatırım indirimi ve faiz indirimi genel amaçlı teşviklere örnek olarak verilebilirler (Giray, 2010:83).

Özel amaçlı vergi teşvikleri, yurtiçi mükellefleri kapsam dışı tutan ve belirli firma ve bireylerin yararlandığı teşviklerdir. Bu teşvikler genel amaçlı olmaması ve belli kesimlere yönelik uygulanması bakımından mükellefler arasındaki vergi adaletini zedeleyen bir özelliğe sahiptir (Saraç, 2006:127). Özel amaçlı vergi teşviklerinin en güzel örneği, vergi tatili uygulamalarıdır. Vergi tatili, yönetimi kolay ve yatırımcıların vergi idaresi ile ilişkisini kesebilmesi bakımından yatırımcılara avantaj sağlayabilmektedir (Bulut, 2009:133). Vergi tatilleri, bir endüstri sektöründe veya belirli bir bölgedeki yeni firmaları hedef alabilmektedir. Sektörel hedefleme, bilgi ve becerilerin yerli şirket ve işçilere aktarılması konusunda pozitif yayılma faydası sunabilmektedir. Bölgesel hedefleme ise, bölgesel kalkınma ve gelir dağılımı politika hedeflerini destekleyebilmektedir (Clark, 2000:1145). Fakat vergi tatilleri, özellikle kısa vadede cazibe yaratan, kayıtsız ve seri bir şekilde karlı yatırımları ülke içine çekebilmektedir. Vergi tatillerinin kısa vadede olanaklar sunması bir dezavantaj olarak görülebilir (Klemm, 2009:14).

Gelişmekte olan ülkeler, vergi teşvikleri aracılığıyla ekonomik büyümeyi teşvik etmeyi amaçlar iken, önemli derecede vergi gelirinden vazgeçerek kaynak aşınmasına maruz kalmaktadır. Bu sebeple, gelişmekte olan ülkelerde uygulanan vergi teşvikleri, ülkenin gelir tabanına zarar verebilmektedir (OECD, 2011:1).

Mitchell(2009) vergi rekabetinin üzücü bir durum olmadığından, hatta kutlanası bir olgu olduğundan bahsetmektedir. Vergi rekabetinin birçok ülkenin daha iyi vergi politikası yaratmasına yardımcı olduğunu ifade eden Mitchell, bu değişimin ekonomik liberalleşme için de güçlü bir etki olduğunu savunmaktadır. Gerçekten de vergi rekabeti, hükümetlerin gerçekleştirmek

4 Vergi teşvikleri, ülkenin ekonomik ve sosyal açıdan kalkınma sürecinde bir araç olarak kullanabilmektedirler. Özellikle yatırım eğilimi düşük olan gelişmekte olan ülkelerde uygulanabilecek bir teşvik politikası, büyüme, kalkınma ve istihdam açısından olumlu etkiler yaratabilir. Ayrıca uygulamaya konulacak vergi teşvikleri, kurulması gereken temel endüstrilerin gelişmesini sağlayıp diğer sektörlerinde gelişmesine alt yapı hazırlamaktadır (Giray, 2010:24).

istediği hedeflere ulaşma konusunda vergi politikasını bir araç olarak kullanmasına olanak sağlamıştır. Artan vergi rekabeti sonucu devletlerin ulaşmak istediği hedefler, yatırımlar sonucu istihdam artışı sağlanması ve hızlanan büyüme süreciyle sürdürülebilir bir kalkınma ortamının yaratılmasıdır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin tasarruflarının yetersiz olması sebebi ile yatırım yaratma konusunda dışarıdan gelecek sermaye sayesinde büyüme ve kalkınma süreçlerinin hızlanması vergi rekabetinin yararlı fonksiyonlarından biridir. Bu sebepler ile dolaşım hızı yüksek olan sermaye gibi faktörlerin üzerindeki vergi yükünü düşüren vergi idareleri, özellikle çok uluslu şirketlerin lehine davranmaktadırlar. Gelişmiş ülkeler ise, sahip oldukları sermaye birikimini kaybetmemek ve büyüme hızlarını arttırmak için, çok uluslu şirketlerin yabancı ülkelerde elde ettikleri gelirlerini vergilendirmekten kaçınmaktadırlar (Aktan, Vural, 2012:256).

Vergi rekabeti özellikle uluslararası boyutta, bazı ülkelerin küresel sistem içinde zararlı vergilendirme sistemleri kurarak, oyunu kuralına göre oynayan ülkelere karşı haksız bir cazibe kazanmasında etkili olmaktadır. Ayrıca Federal bir yönetim sistemine sahip ülkelerde federal devletler arasında oluşabilecek bir haksız vergi rekabeti sonucu diğer bölgelerin negatif mali dışşallıktan etkilenmesiyle genel boyutta ülkenin büyüme ve kalkınma süreçlerine zarar vermesi olasıdır (Gündoğdu, 2009:18-19).

Vergi rekabeti savaşı, büyük ölçüde sermayenin vergisel işlemleri etrafında dönmektedir. Çeşitli vergisel avantajlardan etkilenen hareketlilik düzeyi yüksek olan yatırım fonları elektronik ortamda, çok kısa bir sürede ulusal sınırları aşmaktadır (Mitchell, 2009:2). Fakat bu hızlı ve kolay dolaşım, sermaye sahibi birey ve kurumların zararlı vergi rekabeti yaratan ülke sınırlarına girmesiyle birlikte sistem içinde sığınaklar oluşmaktadır. Ülkelerin vergilendirmesi gereken kazanç ve iratları vergilendirmesinin engellenmesi sonucunda vergi tabanları ve matrahları aşınmakta olan bu ülkeler, vergi rekabetinin zararlı etkilerine maruz kalmaktadırlar (Saraç, 2006:140). Vergi rekabeti, “yararlı vergi rekabeti” ve “zararlı vergi rekabeti” olarak iki türdedir.

1.2. Yararlı Vergi Rekabeti

Yararlı vergi rekabeti, devletin uyguladığı vergilendirme politikası sayesinde ulusal sermayeyi kaybetmeyip uluslararası sermaye piyasalarından doğrudan ve dolaylı(fon) yatırımlarını çekerek, ülkenin büyüme ve kalkınma sü-

5 Negatif Mali Dışşallık: Başka bir bölgenin veya ülkenin vergi idaresinin yapmış olduğu vergi uygulamalarının, diğer bölgelere veya ülkelerin mali yapısına zarar vermesini ifade eder. Bu tür dışşallıklar, vergi rekabetini haksız ve zararlı hale getirebilir (Köthenbürger, 2002:391-408).

recini hızlandırmasını ifade etmektedir. Bu rekabet çoğunlukla uluslararası boyutta gerçekleşmektedir. “Rekabetin şiddeti uluslararası mobilitenin derecesi ile ilişkilidir. Uluslararası düzeyde yüksek mobiliteye sahip olabilmek için gerekli olan üstün nitelikleri içeren mal ve üretim faktörlerine sahip olan ülkeler ile bunları cezbetmek için elverişli koşulları oluşturan ülkeler bu rekabetten kazançlı çıkmaktadırlar” (Aktan, Vural:2012:251). Fakat sermaye zengini ülkelere sermaye yoksunu ülkelere gerçekleşecek bir sermaye akışı, kolay olmamakta ve belli gereksinimlere ihtiyaç duymaktadır. Alfaro vd. (2005) çalışmalarında ülkenin kurumsal kalitesinin(hukuk, demokrasi, gelişmişlik düzeyi vb.) artmasının yabancı doğrudan yatırım artışında önemli bir faktör olduğuna dikkat çekmektedirler. Peru ve Türkiye'nin 2000'li yıllarda yaşadığı kurumsal kalite artışı sonrasında ülkeye giren yabancı sermaye miktarının katlanarak arttığı örnek gösterilmektedir.⁶

Gelişmekte olan ülkelere giriş yapan sermaye ile birlikte ülkede yatırımlar artmakta ve büyüme hız kazanmaktadır. Fakat sermaye girişi, beraberinde finansal piyasalarda kırılganlık yarabilmektedir. Finans piyasalarında yaşanabilecek hızlı bir sermaye çıkışı, ülkeyi finansal krize götürebilmektedir. 1994 Peso krizi⁷ ve 1997 Asya krizi⁸ bu konuda bir ders niteliğine sahiptir. Bu tür finansal krizler yaşamamak için, sermaye ve cari hesaplar için uygun ekonomik reform dizisinin belirlenmesi ve uygun bir bankacılık sisteminin kurulması gereklidir. Ayrıca, sermaye girişi sırasında yerli bankacılık sisteminden kaynaklanan aksaklıklardan finans sisteminin korunması gereklidir (Neely, 1999:28).

Küreselleşme ile etkisini arttıran “vergi rekabeti kamu harcamalarının miktarının azaltılması, bireylerin yerleşme yerlerini seçmeye yardımcı olması gibi birçok açıdan gerçekte faydalı bir mekanizmadır ve ekonomik li-

6 Doğrudan yabancı yatırımlar, genellikle gelişmiş ülkelere yönelik yapılmaktadır. Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Örgütü(UNCTAD) 2015 yılı yatırım raporunda bu durum değişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin daha fazla yatırım çekebildiği açıklanmıştır.

7 1994 Peso krizi, uluslararası finansal hareketlilik sebebiyle Meksika'nın yaşadığı büyük bir mali krizdir. 1986 yılından sonra bol miktardaki yabancı sermayeyi ülkesine çeken Meksika, sahip olduğu merkez bankası rezervlerini milyarlarca dolara çıkartmıştır. 1986-1994 arası Meksika'nın Ekonomisinin altın yılları olarak nitelendirilmektedir (Jones, 1997:6). Fakat Meksika'nın en büyük ticari ortağı olan Birleşik Devletlerin önderliğini yaptığı ticari engelleri azalmayı öneren Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması(NAFTA) sonrasında, 1994 yılında Meksika, enflasyon ve finansal krizle yüz yüze kalmıştır. Meksika para birimi Peso, yarı yarıya değer kaybederek enflasyon artmış ve sonrasında şiddetli bir ekonomik bunalım yaşanmıştır. Meksika Merkez Bankası ülke para biriminin aşırı düşüşünü engellemek istese de kısa sürede rezervleri 5 milyar dolara kadar düşmüştür. Ayrıca bu süre boyunca ülkenin sahip olduğu sermaye hesabı azalmış ve cari açığı katlanarak artmıştır (Whitt, 1996).

8 Asya Finans krizi, Güneydoğu Asya ülkelerinde yaşanmış büyük bir finans krizidir. Bir ülkeden ziyade birçok ülkede yaşanan bu kriz gelişen Asya ekonomisine büyük bir darbe vurmuştur. 1997 yılında ortaya çıkan ve 1998 yılında da devam eden bu kriz, ülke borsalarının aşırı değer kaybetmesine, ülkelerin bankacılık sistemlerinin zarar görmesine sebep olmuştur. Ayrıca belirsizlik ortamı ülkelerin sahip oldukları yabancı sermaye miktarında azalmaya sebep olmuş ve kriz daha da derinleşmiştir (Yiğidim, 1999). Bu dönemde birçok güney doğu asya ülkesi Uluslararası Para Fonu(IMF) ile anlaşmaya varmış ve reform girişiminde bulunmuşlardır (Haggard, 2000:3-7).

teratürün önemli bir konusunu oluşturur” (Özdemir, 2006:41). Fakat vergi rekabetinin zararlı bir şekil almasına sebebiyet veren etkenler de mevcuttur. “Küreselleşme süreci, işletmeler arasındaki rekabetin artmasına yol açmış ve çok uluslu şirketlerin zamanla küresel stratejiler geliştirmesini sağlayarak, bu şirketlerin herhangi bir ülkeye olan bağlılıkları zayıflamıştır” (OECD, 1998:14). Böylelikle, mukim oldukları ülkedeki vergi yükünden kolaylıkla kurtulabilen çok uluslu şirketler, uluslararası zararlı vergi rekabeti yaratabilmektedirler. Vergi rekabetinin zarar verebilme olasılığına karşın, rekabet halindeki ülkeler, küresel ve ulusal aktörlere zarar vermeyecek mali düzenlemelerde bulunmaya çabalamaktadır.

1.3. Zararlı Vergi Rekabeti

“Vergi rekabeti genel olarak, vergi politikası yoluyla ulus ekonomileri arasındaki yabancı sermayeyi çeken ve ekonomik rekabet gücünü arttıran bir rekabet olarak tanımlanmaktadır” (Klun,2006:7).

Zararlı vergi rekabeti, bazı vergi idarelerinin uyguladığı vergisel avantajlarla(yabancı sermayeyi düşük oranda veya hiç vergilendirmeyerek) diğer ülkelerin vergi tabanlarında aşınmaya sebep olan küresel veya bölgesel boyutta negatif etkili mali dışsallıklardır. Oluşan negatif dışsallığın sebebi, küresel sistem içinde bazı ülkelerin bilinçli olarak yabancı sermayedarlara vergi avantajları sağlayacak vergi düzenlemeleriyle, sermaye sahibi kişi ve kurumların vergi yüklerini aşırı şekilde düşürmesine yol açması ve sonucunda mukim olunan ülkenin vergi tabanlarını aşındırmasıdır. Bu tür uygulamalar ile haksız bir uluslararası sermaye birikimi yapan bu ülkelerde kendi vergi yükümlülerine başka vergi mevzuatları uygulaması, yerli ve yabancı sermaye arasında rekabet açısından ülke içindeki vergisel eşitsizliğin bir başka göstergesidir. “Bir ülkenin vergi oranlarını dilediğince belirleme özgürlüğüne sahip olması gerektiği düşünülmektedir. Ancak bir ülkenin vergi oranları indirimini kendi vatandaşlarına uygulamayıp, yalnızca diğer ülke vatandaşlarına uygulaması durumunda, bu vergi rekabetinin zarar verdiği sonucuna varılmalıdır” (Öz, 2005:61). Uluslararası anlamda ise, haksız bir şekilde vergi yüklerini düşürmek isteyen sermayedarların bu tür vergi uygulamalarına sahip ülkelere kaçmasıyla birlikte, vergi mükellefinin mukimi olduğu ülkenin vergi gelirlerinde aşınma(erozyon) oluşmakta ve küresel boyutta haksız bir vergi rekabeti ortamı oluşmaktadır. Böylelikle, sermaye birikimi yüksek olan gelişmiş ülkelerin vergilendiremediği milyarlarca dolar bu ülkelere sığınmakta ve vergi matrahlarının aşınması sonucu mukim olunan ülkenin kamu maliyesine zarar görmektedir. Avrupa Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), bu konu hakkında BEPS (Base Erosion and Profit

Shifting)⁹ eylem planını hazırlamış ve zararlı vergi rekabeti uygulamalarına savaşı açmıştır. Küreselleşme süreci ile ortaya çıkan çok uluslu şirketlerin karlarının faaliyette bulunduğu ve bu karı elde ettiği ülkede vergilendirilmesini hedefleyen BEPS planı, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri yakından ilgilendiren bir eylemdir. Daha net bir ifade ile anlatmak gerekirse, “şirketlerin karlarının, bu şirketlerin karmaşık faaliyetleri sonucunda aktarıldıkları vergi bölgelerinde değil, ekonomik aktivitenin gerçekleştiği, gelirin ve karın ortaya çıktığı, ekonomik değer üretildiği yerde vergilendirilmesi gerekmektedir” (Uludağ & Turunç, 2014:9).

Vergi itaatsizliği ve kayıtdışı ekonomi ile mücadele eden çoğu gelişmekte olan ülkenin sermaye birikimlerinin az olmasından dolayı çekebileceği yabancı sermaye miktarının haksız vergi rekabeti uygulayan ülkeler sayesinde azalmasına neden olmaktadır. Ayrıca, vergi itaatsizliği yüksek olan bu tür ülkelerin sahip olduğu yerli sermayedarlarında vergi yüklerini düşürmek amacıyla bu tür ülkelere sermaye kaçırma olasılıkları da artmaktadır. Vergi yüklerini düşürerek karlarını arttıran çok uluslu şirketler, kazancı elde ettiği ülkenin vergi gelirlerinde aşınmaya sebep olmaktadırlar (Öz, Yaraşır, 2009:20-21). Özellikle gelişmekte olan ülkelerin vergiden kaçınma hareketleri, ülkenin sahip olduğu gelişmiş mali kaynaklarında önemli bir sızıntıya sebep olmaktadır. Tahminlere göre dünya genelinde gelişmekte olan ülkelerin bu sebeple 100 milyar dolarlık vergi gelir kaybının olduğu belirtilmektedir (UNCTAD, 2015:200). Bu tür aşınmalar sonucunda ise, devletin mali yapısı bozulmaktadır. Harcamalarının finansmanı için kaynak yaratması gereken devletin dolaşım hızı daha az olan faktörlerin(emek gibi) ve faaliyet alanlarının(mal ve hizmet gibi) vergilendirmeye başvurması ise zararlı vergi rekabetinin yarattığı mali bozulmanın¹⁰ etkilerini azaltmak amacıyla. Vergi, devletlerin egemenlik yetkisine dayanarak zorunlu ve karşılıksız olarak aldığı bir kamu geliri olarak, kamu gelirlerinin en büyük payını oluşturmaktadır. Vergi gelirlerinin yapısının bozulması ile birlikte özellikle gelişmekte olan ülkelerde adalet ilkesinden çok etkinlik ilkesi gözetilerek esnekliği düşük olan üretim faktörleri ve faaliyet alanlarının vergi yükü artmaktadır.

9 Matrah aşınması ve kar kaydırma(BEPS) eylem planı, OECD ve G20 önderliğinde yürütülmekte olan uluslararası bir düzenlemedir. Matrah aşınması ve kar aktarımları sebebiyle ülkelerin yaşamış olduğu vergi geliri kaybını yok etmek isteyen bu eylem planı, uluslararası vergilendirme problemleri üzerinde odaklanmıştır. 2014-2015 yılları arasında 15 bölümde tamamlanan BEPS eylem planı, uluslararası vergilendirme açısından oldukça faydalı bir girişimdir (OECD, 2013).

10 Mali Bozulma: Zararlı vergi rekabeti sonucu(esnekliği yüksek üretim faktörlerinin vergilendirilememesiyle) vergi gelirleri aşınan ülkelerin kamu maliyesi yapısındaki bozulmayı ifade eder. Mali bozulma, zararlı vergi rekabetinin sonucunda ortaya çıkmaktadır (Öz, 2009:20).

Zararlı vergi rekabetini güçlendiren bir başka etken ise, sermayesinin vergi yükünün düşürmek isteyen sermayedarların bilgilerinin haksız bir şekilde sermaye geliri elde eden ülke tarafından sermayedarların mukim olduğu ülkeler ile paylaşılmamasıdır. Finansal küreselleşme sürecinde, ülkelerin finansal sistemlerini küresel sisteme bütünleşmiş olması ve elde edilen bilgileri şeffaf bir şekilde ilgili kurumlar ile paylaşması, küresel sermayenin mukim olduğu vergi idaresi tarafından vergilendirilmesini kolaylaştırmaktadır. Bilgi paylaşımı uluslararası örgütler tarafından dikkat çekilen bir noktadır. Bilgi paylaşımı sağlamayan birçok ülke OECD tarafından vergi cenneti muamelesi görmektedir.

Küreselleşme süreci, ulusal ekonomileri bütünleştiren ve sonucunda tüm dünyayı büyük bir pazar haline getiren neo-liberal bir harekettir. Bu uluslararası piyasayı oluşturan ulusal piyasaların birbirinden etkilendiği gibi ülkelerin vergi politikaları da birbirinden etkilenmekte ve küresel anlamda bir vergi rekabeti oluşmaktadır. Fakat vergi rekabeti, esnekliği yüksek üretim faktörlerinin dolaşımı sırasında bazı ülkelerin yabancı sermayeye yönelik bilinçli olarak uyguladığı vergisel avantajlar sonucu küresel sistem içinde bir kara delik oluşturmaktadır. Küresel boyutta oluşan bu sorunun çözümü de uluslararası boyuttaki düzenlemelere uyumlu ulusal uygulamalarla çözümlenmelidir. Böylelikle ülkelerin gerçekleştirdikleri, küresel boyuttaki ekonomik, finansal ve ticari etkileşimlerin sağlıklı bir şekilde mukim ülke tarafından vergilendirilmesi sağlanacak, haksız vergi rekabetine izin verilmemiş olacaktır. Vergi sistemlerinin uyumlaştırılması¹¹, özellikle Avrupa Birliği ve OECD tarafından önemsenmektedir. “Başta sermaye olmak üzere üretim faktörlerinin daha fazla hareketli hale gelmesi, kıyı bankacılığı, serbest bölgeler ve daha büyük ölçekte vergi cennetleri gibi mobil üretim faktörlerini çekecek düşük vergi ve elverişli muamelenin söz konusu olduğu bölge ve alanların ortaya çıkması, bir yandan vergi rekabetini şiddetlendirirken öte yandan AB gibi bölgesel bütünleşmelerin ve büyük zengin ülkelerin bölgesel ve küresel düzeyde vergi uyumlaştırılmasına yönelik çabalarını hızlandırmaktadır” (Aktan, Vural, 2004:13). “Fakat vergi sistemlerinin birbirine uyumlu bir hale getirilme sürecinde, vergilendirmenin egemenlik yetkisine dayanması çözüm sürecini güçleştiren bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple sorunun çözümünde uluslararası baskı yerine uluslararası işbirliği ve yön-

¹¹ Vergi uyumlaştırması, ülkelerin vergi mevzuatlarının birbirine uyumlu hale getirilerek, zararlı vergi rekabetinin oluşmasını engellemeyi amaçlayan bir kavramdır. Özellikle ortak bir pazara sahip olan Avrupa Birliği gibi ekonomik bütünleşmeler de, üye ülkelerin vergi mevzuatları ve oranlarının farklı olması ekonomik rekabet ortamını bozmaktadır. Vergi uyumlaştırmasının bir diğer adı vergi yakınlaştırmasıdır. Vergilendirmenin devletin egemenliğinin bir göstergesi olmasından dolayı, ülkelerin vergilendirme yetkisini üst bir iradeye teslim etmesi (Avrupa Birliği'ne) uyumlaştırmanın en zor yönü olarak karşımıza çıkmaktadır (Bilici, 2013:90-91).

lendirme seğıilmelidir. “Farklılığın zararlı etkilerinin görebilmesi ve bunları giderebilmesi için devletlerin baskı altında tutulmak yerine yönlendirilmesi gerekmektedir” (Özdemir, 2006:40).

Zararlı vergi rekabeti, OECD ve Avrupa Birliği gibi uluslararası yapılanmalar tarafından küresel boyutta ekonomik bir problem olarak nitelendirilmektedir. Fakat bu nitelendirmenin bazı ülke ve çevreler tarafından dayatıldığına dikkat çekilmektedir. Özellikle yüksek vergi oranlarına sahip olan ülkelerin(Almanya ve Fransa gibi), uyguladıkları vergi politikalarına zararlı bu tür uygulamalara uluslararası kurumları ve akademik çevreleri arkasına alarak karşı çıktığı belirtilmektedir (Mitchell, 2014).

2. Vergi Cennetleri

Vergi cennetleri, artan haksız vergi rekabeti sonucu bazı devletlerin kendi iradeleri doğrultusunda, yabancı sermayedarlara ve şirketlere çok fazla vergi avantajının sunulduğu ülke veya bölgelerdir. “Çok sayıda vergi avantajı sunan bu ülkeler veya bölgeler, şirketlerin vergi merkezlerini veya yatırımlarını kendisine çekmeyi amaçlamaktadır” (Bilici, 2013:97). Vergi cennetleri, şirketlerin mukim olduğu ülke de vergiden kaçınmasına yönelik gizleme yardımı sağlamaktadır (Slemrod, Wilson, 2006:1). Çoğunlukla çok uluslu şirketlerin vergilendirilmeden kaçmak amacıyla sığındığı bu ülkelere gelirini ve sermayesini vergilendirmek istemeyen bireylerde sığınabilmektedir. Gerçek ve tüzel kişiler açısından bu bölge veya ülkelerin vergi cenneti olarak görülmesinin temel sebebi mukim oldukları ülkedeki vergilendirmeye kıyasla hiç veya çok az vergilendirilmeye uğramalarıdır. Mükellefler açısından bu oldukça karlı bir işlem olsa da küresel finansal sistem içerisinde bir boşluk yaratmakta ve mukim olunan ülkedeki vergi matrahı aşınmaya uğramaktadır. Sonuç olarak vergi gelirlerinde erozyon yaşanan ülkeler bunun yanında küresel sermayelerini de küresel finans sistemi içinde kaybetmektedirler. “Vergi cennetleri, genellikle mevcut olan küresel finans yapısına(kolay sermaye dolaşımına) bel bağlamakta ve geleneksel sermaye akımlarının kolaylaşması ve hızlanmasıyla kendi finansal piyasalarının likiditesini iyileştirirler. Vergi cennetleri, vergi cenneti olmayan ve liberalleşmiş ülkelerin finansal piyasalarının düzenini bozmaktadır” (OECD, 1998:21). Ayrıca vergilendirilemeyen milyarlarca dolar sayesinde küresel yoksulluğu arttırıcı bir etkiler gözlenebilir. Gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerin vergi gelirlerinin aşınması, mali yapılarının bozulmasına ve kamu hizmetlerinin kalitesinde düşüş yaşanmasına sebep olabilmektedir (Arslan, 2011:47).

“Vergi cennetleri, yükümlülerin vergi yükünü minimize eden uygulamaları ve mali bilgileri diğer vergi idareleriyle paylaşmamaları nedeniyle kurumsal ya da bireysel yatırımcılar tarafından finansal merkez olmuşlardır” (Edizdoğan, Kızıler, 2011:20). Bu durum, vergiden kaçınmak isteyen yatırımcılar için bir fırsat sunarken, vergi geliri elde etmek isteyen devletleri ise bir çıkmaza sürüklemektedir. Matrah aşınması sonucu ülkelerin gelirleri erozyona uğramaktadır. Fakat vergi cennetlerine aktarılan fonlar, daha sonrasında yatırım amaçlı başka ülkelere aktarılmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelere yapılan kurumsal yatırım akışının büyük bir bölümünün kıyı bankacılığı aracılığıyla vergi cennetlerinden aktarılmaktadır. Gelişmiş ülkelerde ise bu oran oldukça düşüktür (UNCTAD, 2015:199).

“Vergi cennetleri, nüfusu genellikle bir milyonun altında, küçük ülkeler olmakta ve çoğunlukla bu ülkelerde diğer ülkelerden daha fazla zengin bulunmaktadır” (Hines, 2007:3). Vergi cenneti olarak nitelendirilen çoğu ülke, küçük bir coğrafyada(genelde ada ülkeleri) egemendir ve “doğal kaynaklarının kıtlığı nedeniyle sanayi ülkesi olmaya uygun olmayan ülkelerdir. Bu nedenle fiziki yatırımları teşvik edememelerinden dolayı, finansal hizmetler ve portföy yatırımları açısından cazibe ortamı sağlamaya çalışmakta ve bankacılık, muhasebe, hukuk hizmetleri sunarak, iletişim, ulaşım, otel, ofis araç ve gereçleri gibi alt yapı hizmetleri sağlayarak birey ve kurumların vergi yüklerini azaltmayı önermektedirler” (Öz, 2005:128). Bu öneriye cevap veren kişi ve kurumlar, kendisine ait varlıklarını uluslararası bankacılık sistemini kullanarak aktarımda bulunabilmektedirler. “Vergi cenneti ülkeler küresel sermayeyi çekmek amacıyla uyguladıkları kıyı bankacılığı¹² hesaplarıyla da diğer ülkeler yönünden önemli bir vergi kaybı oluşturmaktadır. Birçok ülkedeki sermaye bu hesaplar vasıtasıyla vergi cenneti ülkelere akmaktadır” (Meriç & Ay, 2004:316). Kudrle(2008) zararlı vergi rekabetine ilişkin bir çalışmada, vergi cennetleri ve kıyı bankaların sahip oldukları yükümlülüklerdeki artışların 1975-2005 yılları arasında benzer olduğunu söylemektedir. Bu durum, vergi cennetleriyle kıyı bankacılığının ilişkisini gösteren bir kanıt olarak nitelendirilebilir.

¹² Kıyı bankacılığı(Off-Shore Banking), vergi cennetlerine varlığını kaçırmak isteyen kişi ve kurumların kullandığı bir banka türü olup, küresel boyutta oluşan zararlı vergi rekabetini güçlendirmektedir. Çeşitli bankaların, vergi mevzuatının gevşek olduğu vergi cennetlerine şube açarak, vergi yükünü düşürmek isteyen kişi ve kurumların varlıkları bu hesaplar aracılığıyla aktarımda bulunmaktadır. “1960’lı yıllar da kullanımı artan bu bankacılık türü, tarihte birçok örneğe sahiptir. “Dutch Sandwich” olarak bilinen Hollanda Antillerinin Birleşik Devletler ve Kanadalı şirketlerce Off-Shore merkezi olarak kullanılmıştır. 1987 yılında ise İrlanda, finansal hizmetler merkezi haline gelmiş ve kurumlar vergisi oranını indirerek çok uluslu şirketlerin ve sermaye akışının gözdesi haline gelmiştir” (Palan vd., 2010:144-145).

“Mükelleflerin sahip olduğu bildirilmemiş gelirler, vergi cennetlerinde konumlu gizli banka hesaplarına aktarılmaktadır” (Gordon, 2002:119). Özellikle, suç örgütlerince finansal sığınak olarak kullanılmaktadır. Yasadışı şekilde gelir elde eden bu birey veya örgütler(terör ve suç örgütü vb.) vergi cennetlerini kara para aklama konusunda bir üs olarak kullanmakta ve suç-terör finansmanı konusunda olanak kazanmaktadırlar. “Vergi cenneti olarak bilinen ülke, bölge ya da merkezlerde denetimiyle gözetim zayıf olduğundan, bankacılık işlemlerinde kimlik tespiti uygulanmadığından, belli tutarın üzerindeki tüm nakit işlemlerin ve şüpheli işlemlerin bildirim yükümlülüğü de genelde olmadığından kara paranın nakli, yatırım ve transferi ve dolayısıyla yasallaştırılması daha kolay olmaktadır” (Danzanjamts, 2008:31).

2.1. Vergi Cennetlerinin Belirlenmesi

Vergi cennetleri, zararlı vergi rekabetine sebep olan bir küresel bir sorun olarak oldukça önemseyen OECD, vergi cennetlerini belirleme ve sınıflandırma konusunda aktif olarak çalışan bir örgüttür. OECD, vergi cennetlerinin özelliklerini dört madde halinde belirlemiştir (OECD, 1998:23):

- *Hiç vergilendirilmeme veya düşük vergilendirilme,*
- *Etkin bir bilgi paylaşımının olmaması,*
- *Mevzuat şeffaflığının eksikliği,*
- *Fiili aktivitelerin olmayışı ile vergi cennetleri tespit edilmektedir.*

Vergi cenneti olarak nitelendirilen ülkeler, vergilendirmeye konu olan gelir, servet ve sermayeleri diğer ülkelerin aksine hiç vergilendirmemekte veya düşük vergilendirmektedir. “Bu özellik, verginin konusuyla alakalı gelirin ve sermayenin(çoğunlukla) hiç veya düşük vergilendirdiği anlamına gelmektedir. Bu özellik, vergi cenneti belirleme konusunda ilk şart olsa da yeterli değildir, çünkü bir ülke adilce rekabet etmekte olabilir veya tercihi bir rejimi benimsenmiş olabilmektedir” (Almeida, 2004:7). Tercihi vergi sistemlerinde yasal olarak bir Kurumlar Vergisi belirli olduğundan dolayı tercihi vergi rejimi uygulayan ülkeleri, vergi cenneti olarak tanımlamak yanlış olabilmekte-

13 Tercihi vergi rejimleri, çeşitli sektörlerle yönelik olarak(sigortacılık, denizcilik, finansal kiralama, bankacılık vb.) sunulan vergisel avantajlar ile bu sektörlerin vergi yükü düşürülmektedir. Bu tür ülkelerde yasal olarak bir kurumlar vergisi oranı olmasına karşın, hedeflenen sektörlerle sunulan vergisel avantajlar ile cazibe merkezi yaratılmaktadır. Tercihi vergi sistemleri, haksız vergi rekabetine yol açtığı için, uluslararası örgütlerce zararlı olarak görülmektedir. Ayrıca bu tür ülkeler de yabancılara sunulan vergisel avantajlar kendi vatandaşlarına sunulmayarak vergi adaletinden uzaklaşmaktadır. “OECD, 1998 yılından çeşitli yıllarda bu yana yayınladığı raporlarda ülkelerdeki tercihi vergi rejimlerinin zararlı olup olmadığı konusunda tespitlerde bulunmaktadır. 2009 yılı küresel forumunda vergisel amaçlar için bilgi değişimi ve şeffaflık konusu üzerinde durmuş ve daha sonrasında tercihi vergi rejimleri ve bu rejimlere karşı korunma önlemleri üzerinde çalışmıştır” (OECD, 2015a:16).

dir. Fakat bu ülkelerde vergi adaletinin olmadığı ve çoğu zaman haksız vergi rekabetine yol açtıkları söylenebilir.

“Vergi cennetleri, tipik idari uygulamalara sahip olmasının yanında bireyler ve işletmelerin sıkı gizlilik kurallarından ve diğer korunma yöntemlerinden yararlanabildikleri yerlerdir” (Almeida, 2007:7). Vergi cennetlerinin en belirgin özelliklerinden biri olan bilgi paylaşımının etkin olmaması, bu ülkelere giriş yapan sermaye hakkında bilgilerin saklanarak, küresel finansal sistem içinde asıl sermaye sahibi olan ülkenin(mukim ülkenin) sermaye takibini zorlaştırmaktadır. Bilindiği üzere, küreselleşme vergilendirmeyi uluslararası boyuta taşımış ve bu uluslararası vergilendirmeye konu olan küresel sermaye ve nitelikli emek gibi faktörlere ilişkin bilgilerin ilgili ülkelerle paylaşılması, mukim olunan ülkenin vergi tabanını korumasını yol açarak mükellefe ait vergi matrahının aşınmasını engelleyebilmektedir. Bu sebeplerden dolayı, “devletler de vergiye ilişkin bilgileri birbirleri ile paylaşarak vergi tabanlarını koruma ihtiyacı duymaktadırlar” (Özer, 2009:100). Tüm bunların sonucunda etkin bir vergilendirme sisteminin gerekliliği uluslararası alanda yapılan vergi anlaşmalarının sayısını artırmış ve bu anlaşmaların bilgi değişimine ilişkin hükümleri önem kazanmaya başlamıştır” (Çelikkaya, Bişgin, 2012:78). Gerek ikili anlaşmalarla gerekse çeşitli organizasyonlar çatısı altında yapılan çok taraflı anlaşmalar sayesinde bilgi paylaşımı sağlanabilmektedir. Fakat vergi cenneti olarak nitelendirilen ülkeler, bilgi paylaşımı konusunda isteksiz davranarak zararlı vergi rekabetinin oluşmasına olanak sağlamaktadırlar. “Birçok vergi cenneti, ikili döviz kontrol sistemini geliştirmesinin yanında ikamet edenler hem yerel hem de yabancı döviz kontrol sistemine tabi olmaktadır. Vergi cennetlerinde kurulan şirketler, vergi cennetleri dışında yapılan bilgi paylaşım denetimi amacı ve işlemleri için bu şirketler yurtdışında yerleşik olarak kabul edilmekte ve yabancı para cinsinden olan işlemleri bilgi paylaşım denetimine tabi olmamaktadır. Bu kurallar bilinçli bir şekilde vergi cennetlerinin kullanımını kolaylaştırmak amacıyla tasarlanmıştır” (Wu, 1999:7).

Vergi cenneti olarak adlandırılan ülkelerin en tipik özelliklerinden biri bu ülkelerin yasal mevzuatlarının şeffaf olmayışıdır.¹⁴ “Yürürlükte olan mevzuat ve buna ilişkin idari uygulamalar açık olmayabilir. Vergi oranları ve vergi matrahlarının tanımı gibi vergilendirmeyi etkileyen düzenlemeler müzake-

¹⁴ Vergi mevzuatları şeffaf olan ülkeler, anlaşılır hükümlere dayanan yasal ve idari düzenlemeler ışığında mükelleflerini açık ve net bir şekilde vergilendirmekte, vergi idaresinin keyfi uygulamalarına izin vermemektedir. Ayrıca vergi mevzuatı şeffaf ülkeler, uluslararası vergilendirme sonrasında ortaya çıkan vergilendirme problemleri konusunda diğer ülkelerle ortak çalışmalar ve anlaşmalar yaparak mevzuat kaynaklı sorunların çözümünde etkin olarak çalışmaya olanağı kazanmaktadır (AICPA, 2003:7-12).

re edilebilir özelliklere sahip olabilir” (Öz, Yaraşır, 2009:25). Bu tür ülkelerde vergi mevzuatı yerine vergi idaresi, birey ve kurumlar arasında yapılan özel anlaşmalar mevcut olabilmektedir. Bunun sonucunda, şeffaf olmayan bir sistem sonucu bilgi değişimi ve paylaşımı zorlaşmakta, uluslararası zararlı vergi rekabeti ortamı güçlendirilmiş olmaktadır. Vergi cennetlerinin şeffaf olmayan bir mevzuata sahip olması “yatırımcılara sadece kendi ülkelerinin vergilerinden kaçınma imkânı sağlamakla kalmaz, aynı zamanda vergi kaçırma ve kara para aklama gibi yasa dışı faaliyetlerde bulunmalarını da kolaylaştırır” (Özer, 2009:118). OECD bu konu hakkında etkin bir çalışma sürdürmektedir. Ülkelerin mevzuatlarının şeffaf olması ve bilgi değişimi sağlaması için küresel bir forum¹⁵ düzenlemektedir. 2014 yılı ilerleme raporunda İngiliz Virgin Adaları, Lüksemburg, Kıbrıs ve Şeysteller küresel forumun aradığı standartlara uyumsuz olarak nitelendirilmişlerdir. Türkiye ise kısmen uyumlu olan ülkeler kategorisinde yer almaktadır (OECD, 2014:28).

“Vergi cennetlerinde kişi ya da kurumların etkin ekonomik faaliyette bulunma zorunluluğu yoktur. Uluslararası çekilen yabancı sermaye ya da mali yatırımlarla orantılı ticari, sanayi veya mali konularda gerçek bir ekonomik faaliyet bulunmamaktadır (Edizdoğan, Kızıler, 2011:19). Özellikle vergi cennetlerini vergilendirmeden kaçmak amacıyla sığınak olarak kullanan şirketler, fiili olarak ekonomik bir faaliyetin dahi gerçekleşmediği bu ülkelerde şirketlerinin merkezlerini taşıyarak, asıl ekonomik faaliyete bulunduğu ülkelerin vergilendirmesinden haksız bir şekilde kurtulabilmektedir. “Bu işletmelerin esas faaliyetleri, bu ülkede olmayıp sadece vergi teşvikleri nedeniyle yatırımlar, bu ülkeye kaymaktadır. Ancak ekonomik faaliyetlerin olup olmadığının belirlemesini yapmak, her zaman kolay olmamaktadır” (Öz, 2005:96). Vergi cennetlerinde kurulan şirketin çok az da olsa bir ekonomik faaliyet göstermesi şirketin paravan(kâğıt üstü şirket) olduğu konusunda yapılabilecek tespitleri zorlaştırmaktadır. Vergi Cennetlerinde çok az da olsa ekonomik faaliyette bulunan bu şirketler, “ana şirkette sadece şirketi yönetmeye yetecek kadar para aktarıp gelirin büyük bir kısmını düşük vergili ülkelerde gösterip” vergi cenneti olarak nitelendirilebilen ülkelerdeki vergi avantajlarından faydalanmaktadırlar (Çevik, 2013:161).

¹⁵ OECD, ülkelerin vergi mevzuatlarının şeffaf olması ve hızlı ve etkili bilgi değişiminin küresel boyutta sağlanması için, 131 üye ülke ile hâlihazırda çalışmaktadır. 2015 yılı ilerleme raporunda, hiçbir ülke OECD tarafından uyumsuz olarak nitelendirilmemiştir. Ayrıca ülke izleme prensiplerinin 2. Aşamaya geçen 86 ülkenin 74’ü büyük ölçüde uyumlu olarak nitelendirilmiştir. Fakat 2. Aşamaya geçmeyen ülkeler mevcuttur. (OECD, 2015b:15).

2.2. Vergi Cennetlerinin Sınıflandırılması

Dört ayırt edici özellik ile belirlenebilen vergi cennetleri, iki grupta sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırma, ülkelerin statülerine göre yapılan bir sınıflandırma olup “geleneksel vergi cennetleri” ve “üretici vergi cennetlerinden oluşmaktadır (Öz, 2005:125-126):

Geleneksel vergi cenneti olarak sınıflandırılan ülkeler, “yasal ikametgâhi vergi cenneti sayılan ülkede olan işletmelerin gelirlerine oldukça düşük oranda vergi uygulayan ülkelerdir. Bu gruptaki ülkeler, vergiden kaçınma ya da vergi kaçırma amacı olan kişi ve kuruluşlara ücret karşılığında hizmet sunmaktadır” (Edizdoğan, Kızıler, 2011:23). Geleneksel vergi cennetleri doğrudan yatırım çekme amacı gütmeyen ülkelerdir. Bu tür ülkelere ikametgâh eden şirket ve kurumlar ekonomik faaliyet içinde olmamakta, vergiden kaçınma ve kaçırma amacı ile varlıklarını bu ülkelere getirmektedirler. Bu şekilde bir yol izleyen kişi ve kurumlar, haksız bir şekilde üzerlerindeki vergi yükünü minimize etmekte ve hatta yasa dışı faaliyetler sonucu elde edilen varlıkları aklayabilme fırsatı yakalayabilmektedirler.

Artan vergi rekabeti sonrasında görülme olasılığı artan ikinci tip vergi cenneti olan üretici vergi cennetleri, sağladıkları vergisel avantajlar ile fon yatırımlarının yanında daha çok doğrudan yatırımları (fiziki yatırımları) ülkeye çekmeyi amaçlamaktadırlar. Geleneksel vergi cennetlerinin aksine bu tür ülkelerde ekonomik faaliyet sonucu mal ve hizmet üretimi gerçekleşmektedir. Fakat yabancı yatırımcılara sunulan aşırı vergisel avantajlar uluslararası boyutta zararlı vergi rekabetine sebep olmaktadır. Yabancı yatırımcılara çok fazla avantaj sunulurken yerli doğrudan yatırımlara benzer vergisel avantajların sunulmaması vergilendirmede yatırımcı eşitliğini bozmaktadır. Bu tür vergi cennetlerinde mal ve hizmet üreten çok uluslu şirketler, kendi şirketleri arasında yüksek bedelli satışlar gerçekleştirip, elde ettiği gelirleri vergi cennetlerinde tutmakta ve düşük vergilendirme sonucu karlarını arttırabilmektedirler.

Statülerine göre geleneksel ve üretici vergi cennetleri olarak sınıflandırılan vergi cennetleri, uyguladıkları vergi rejimine ve bulunduğu coğrafi bölgeye göre de sınıflandırmak mümkündür. Vergi cennetlerini uyguladıkları vergi rejimine göre aşağıdaki gibi sınıflandırabiliriz (Öz, 2005, 130-131).

Vergi cenneti olmanın geleneksel bir göstergesi olan “hiç vergilendirilmeme” özelliğini taşıyan vergi cennetleri (Cayman Adaları, Bahamalar, Bermuda), verginin olmadığı ülkeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tür vergi cennetleri, gelirlerini vergi adı altında değil ücret adı altında elde etmekte,

kuruluş aşamasında, yıllık ve aylık olarak alınan ücretler haricinde herhangi bir vergileme yapılmamakta kişi ve kurumların gelir, kazanç ve iratlarını vergilendirmemektedir.

Vergi cennetlerini uyguladıkları vergi rejimine göre sınıflandırdığımızda karşımıza çıkan bir diğer vergi cenneti türü, düşük oranlı vergi uygulayan ülkelerdir. Bu tür ülkelerde vergilendirmenin olması zararlı vergi rekabetini ortadan kaldıran bir durum olarak algılanmamalıdır. Vergi rekabetini yararlı vergi rekabeti sınırları içinde tutacak bir vergilendirmenin çok altında vergi oranları ile kişi ve özellikle kurumları etkileyen bu tür vergi cennetleri(Güney Kıbrıs Rum Kesimi), uluslararası zararlı vergi rekabeti yaratabilme potansiyeline sahiptirler.

Uyguladıkları vergi rejimine göre sınıflandırdığımız bir diğer vergi cenneti türü, yurt dışı faaliyet kazançları üzerinden vergi almayan ülkelerdir. Örneğin, bu tür ülkelerde(Cebeli Tarık, Panama, Liberya, Man Adası), kanuni olarak kurumlar vergisi toplanmasına karşın, bir şirketin yurt dışında elde ettiği faaliyet kazançlarını vergilendirmemektedir. Bu sebeple küresel şirketlerin, bu tür ülkelerdeki yerleşik bağlı ortaklarına diğer şirketlerin faaliyet kazançlarını aktarmasıyla(transfer fiyatlandırması yöntemleriyle)¹⁶ birlikte asıl mukim olunan ülkenin(faaliyet kazancının elde edildiği ülke) vergi matrahı aşındırılmaktadır. “Çok uluslu şirketler vergi cenneti olan ülkelerde yavru şirketler kurabilmekte, kâğıt üzerinde işlemler gerçekleştirerek kurum karlarını verginin yüksek olduğu ülkelere hiç vergi uygulamayan ülkelere kaydırarak vergiden kaçınmaya çalışabilmektedir” (Edizdoğan, Kızıler, 2011:21). Ayrıca bu vergi cennetlerinde banka hesabı olan kişi ve kurumların kimlikleri, finansal hareketleri diğer ülkelerle paylaşılmayarak özellikle kara para aklama konusunda bir araç olarak kullanılmaktadırlar (Ülger, 2013:31). Uluslararası şirketlerin üzerindeki vergi yükünü düşürmesine yardımcı olan bu tür vergi cennetleri, uluslararası boyutta zararlı vergi rekabeti yaratmaktadır.

Vergi cennetlerine benzer bir tür olan özel vergi rejimi olan ülkeler, tercih ettikleri bir sektöre sundukları vergisel avantajlar sayesinde haksız vergi rekabetine yol açmaktadır. Bu ülkelerde normal işleyen bir vergilendirme

¹⁶ “Transfer fiyatlaması(transfer pricing), aynı ticari organizasyon içinde yer alan bir işletmenin farklı departmanları, bölümleri, şubeleri, bağlı ortaklıkları veya iştirakleri ile diğer ortaklıkları arasında mal ve hizmet satışında veya benzeri diğer ticari işlemlerinde uyguladıkları fiyatlama olarak tanımlanmaktadır” (Gündoğdu, 2009:31). Karını arttırmayı amaçlayan çok uluslu şirketler, transfer fiyatlandırması yolu ile vergi mevzuatının gevşek olduğu vergi cennetlerine veya tercihi vergi rejimlerine sermaye ihraç ederek uluslararası boyutta zararlı vergi rekabetini de güçlendirmektedirler. Çünkü “vergi cennetleri ile transfer fiyatlandırmasının bireysel ve çok uluslu şirketlerce birlikte kullanılması birçok ülkenin vergi gelirlerini arttırabilme yeteneğini olumsuz etkilemektedir” (McLure, 2004:1). Bu sebeplerden dolayı transfer fiyatlandırması, küresel boyutta bir vergilendirme sorununa sebep olmaktadır. Ernst & Young (2010), küresel transfer fiyatlandırması anketinde en önemli vergi sorununun transfer fiyatlandırması olduğu sonucuna varmıştır.

süreci olmasına karşın, belirli sektörlerde doğrudan yatırım çekmek amacıyla uygulanan vergisel avantajlar, sermayenin adil dağılımını bozmaktadır. “2000 yılında, OECD’nin Mali Komitesi tarafından 9 kategoride potansiyel zarar verebilecek 47 özel vergi rejimi belirlenmiştir. 9 kategori olarak sigorta, finansman ve finansal kiralama(leasing), fon yöneticilikleri, bankacılık, karargâh rejimleri, servis merkezi rejimleri, dağıtım merkezi rejimleri, denizcilik(shipping) rejimleri gibi çeşitli faaliyet alanlarında ortaya çıkmaktadır” (OECD, 2004:5).

Vergi cennetleri olarak nitelendirilen ülkeler, coğrafi olarak dünyanın her kıtasında rastlanmaktadır. 2000 yılından bu yana OECD ve sermaye birikimi yüksek olan Amerika birleşik devletleri gibi ülkelerin uygulamaları ve yaptırımları sonucu vergi cenneti olarak nitelendirilen ülke sayısında azalma yaşanmıştır. OECD’nin 2000 yılında yayınlamış olduğu “Küresel Vergi İşbirliğine Doğru” adlı raporda 41 olan vergi cenneti sayısı, süreç içinde azalma eğilimine girmiş ve 33 ülke, 2004 yılındaki “Zararlı Vergi Rekabeti Uygulamaları üzerine OECD Projesi” adlı süreç raporunda çalışma taahhüdünde bulunmuş ve 3’ü listeden çıkartılmıştır (Öz, 2005:95-105).

Tablo 1: Vergi Cennetlerinin Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı

Vergi Cennetlerinin Bulunduğu Bölgeler	Vergi Cenneti Ülkeler
Karayip Bölgesi	Anguilla, Antigua and Barbuda, Aruba, Bahama Adaları, İngiliz Virgin Adaları, Barbados, Cayman Adaları, Dominik Cumhuriyeti, Grenada, Hollanda Antilleri, Saint Lucia Adası, Montserrat, Saint Kitts ve Nevis Adaları, Turk ve Caicos, Virgin Adaları(A.B.D), Saint Vircent ve Grenadies Adaları
Orta Amerika Bölgesi	Belize, Kostarika, Panama
Doğu Asya Kıyı Bölgesi	Hong Kong, Macau, Singapur
Avrupa Bölgesi	Andora, Kıbrıs, Kanal Adaları, Cebelitarık, Man Adası, Monaco, Malta, İrlanda, San Marino, Lüksemburg, Lihtenştayn, İsviçre
Ortadoğu Bölgesi	Bahreyn, Lübnan, Ürdün
Kuzey Atlantik Bölgesi	Bermuda Adaları
Pasifik Okyanusu Bölgesi	Cook Adaları, Marshall Adaları, Batı Samoa Adaları, Nauru Cumhuriyeti, Niue Adası, Tonga Krallığı, Vanuatu Cumhuriyeti
Batı Afrika Bölgesi	Liberya
Hint Okyanusu Bölgesi	Maldivler, Seyşel Adaları, Mauritius Cumhuriyeti

Kaynak: Gravelle, (2015). Jane G., “Tax Havens: International Tax Avoidance and Evasion”, Congressional Research Service, “, Ocak-2015, s.s.4-5.

2.3. Vergi Cennetleri ile Mücadele

Vergi cennetleri, coğrafi özellikler bakımından genellikle (özellikle geleneksel vergi cennetleri) küçük ada guruplarından oluşan ülkeler olduğu göze çarpmaktadır. Bunun sebebi olarak ülkedeki insan gücü ile iktisadi kaynakların yetersiz olması ve çok küçük bir coğrafyada hüküm sürmesinden dolayı kamu harcamalarının devasa olmayışı gösterilebilir. Bu sebeple vergi cenneti olan ülkelerin büyük bir çoğunluğu, kişi ve kurumlara çok düşük veya hiç vergilendirmeme sözü verebilmektedir. Fakat dikkat çeken bir diğer konu, vergi cennetleri olarak listelenen ülkelerin, listeleyen ülkeden ülkeye değişebilmesidir. Örneğin, Avrupa Birliği'nin kurucularından biri olan Fransa, dünya üzerinde sadece 8 ülkeyi vergi cenneti olarak listelerken, İspanya 34 ülkeyi vergi cenneti olarak nitelendirmektedir (European Commission, 2015). Ayrıca, vergi cenneti olarak nitelendirilen birçok ülkenin uluslararası organizasyonlar ve ikili temaslar sayesinde işbirliğinde bulunma taahhüdünde bulduklarıdır. "Zamanla, daha çok vergi cennetinin bilgi paylaşımı konusunda anlaşmalar yapmasıyla, kara listedeki vergi cennetleri azalarak Monaco, Lihtenştayn ve Andora olarak üç ülke kalmıştır" (Gravelle, 2015:5).

"2000 yılında OECD tarafından zararlı vergi rekabeti hakkında ikinci bir rapor yayınlanmıştır. Söz konusu raporda bir ülkeyi vergi cenneti olarak nitelendirilmesinde kullanılan ölçütlerden "düşük düzeyde vergi uygulanması ya da hiç alınmaması" ve "fiili faaliyette bulunulmaması" ölçütleri çıkarılmıştır" (Ferhatoğlu, 2006:7). Günümüzde vergi cennetlerini nitelendirirken "vergi mevzuatının şeffaf olup olmaması" ve "kişi ve kurumlara ait hesap bilgilerinin paylaşılıp paylaşılmaması" özellikleri üzerinde durulmaktadır. Küreselleşme ile birlikte artan sermaye hareketliliği, sermaye birikimi yüksek ülkelerin vergilendirilebilir varlıklarını aşındırarak vergi gelirlerinin kaybına yol açmıştır. Ayrıca zararlı vergi uygulamalarına başvurmamış birçok gelişmekte olan ülkenin çekebileceği doğrudan ve dolaylı yatırımları azaltmıştır. Tüm bunların sonucunda küresel finans sistemi içinde bir boşluk oluşmuştur. Yıllar içinde gerek OECD gerekse sermaye birikimi yüksek olan ülkeler (Özellikle Amerika Birleşik Devletleri) bazındaki girişimler sonrasında, ikili veya çok taraflı anlaşmalar ile birlikte çözüm yaratmaya odaklanılmıştır. Fakat yapılan girişimler daha çok matrah aşınmasına uğrayan mukim ülkenin ilgili mükellefini tespit etmesine yol açacak olan bilgi paylaşımı konusunda olması dikkat çekmektedir (OECD, 2015a). Verginin ulusal bir boyutunun olup egemenlik yetkisine dayanması, hiç veya çok düşük vergilendirme yapan ülkelere müdahaleyi zorlaştıran bir etken olmasından dolayı zararlı vergi rekabetini kökten ortadan kaldırmayı engellemektedir. Buna çözüm olarak, zararlı vergi rekabeti uygulayan ülkelere sermaye ihracı yapan kişi ve kurumların yapacağı her türlü ödeme stopaj yoluyla vergilendirilmektedir (Şenyüz vd., 2015:221-222). Bunun sebebi, sermaye

ihracından kişi ve kurumları caydırmak ve yaşanılacak sermaye kaybını vergi geliri elde ederek telafi etmektir (Armağan, İçmen, 2012).

Vergi Adaleti Ağı(Tax Justive Network) uluslararası organizasyonunun 2015 yılı finansal gizlilik göstergelerine bakıldığında, dünya da sırasıyla İsviçre, Hong Kong, Amerika Birleşik Devletleri, Singapur, Cayman Adaları, Lüksemburg, Lübnan, Almanya, Bahreyn ve Birleşik Arap Emirlikleri(Dubai) ilk 10'u oluşturmaktadırlar. Finansal gizlilik derecesi ve ülkenin küresel ölçekli finansal payı dikkate alınarak oluşturulan bu sıralamada 92 ülke arasında Türkiye, 19 sırada yer almaktadır. Fakat sadece ülkelerin küresel finans sistemi içindeki payı bakımından bir sıralama yapmak gerekirse sırasıyla; Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık, Lüksemburg, Almanya ilk üçte yer almaktadırlar. İsviçre, Cayman Adaları, Singapur ve Hong Kong küresel ölçekte ağırlık bakımından onları takip etmektedir.¹⁷ Birçok ülke tarafından vergi cenneti olarak listelenen İsviçre, Cayman Adaları, Lüksemburg, Hong Kong ve Singapur gibi ülkelerin küresel finans sistemi içinde bu denli fazla paya sahip olması, sermayenin vergi cennetlerine ya da tercihi vergi rejimlerine kaçtığıının bir göstergesidir.

2009 yılındaki Londra G-20 zirvesinde, vergi kaçırma ve bankaların finansal gizlilikleri hakkında küresel politika açısından büyük bir çalışma yapılmıştır. Daha sonrasında takip eden dört zirvede, vergi cennetleri üzerinde çalışılmış ve uluslararası bir ekonomik sorun olarak nitelendirilmiştir. Özellikle 2008 ekonomik krizi sonrasında yaşanan yıkıcı etkiler, küresel düzenlemeleri, vergi cennetlerine yöneltmiştir (Doğan, 2015:163).

Tablo 2: Küresel Finans Sistemi İçinde Sermaye Faktörüne Sahip Ülkeler

ÜLKELER	Sahip Olduğu Sermaye Payı	Finansal Gizlilik Derecesi
Amerika Birleşik Devletleri	%19,603	60
Birleşik Krallık	%17,394	41
Lüksemburg	%11,630	55
Almanya	%6,026	56
İsviçre	%5,625	73
Cayman Adaları	%4,857	65
Singapur	%4,280	69
Hong Kong	%3,842	72
Fransa	%3,104	43
İrlanda	%2,313	40

Kaynak: Tax Justive Network. (2015). Financial Secrecy Index - 2015 Results. Adli rapordan uyarlanmıştır. <http://www.financialsecrecyindex.com/PDF/FSI-Rankings-2015.pdf> (Erişim: 14.02.2016).

¹⁷ Tax Justice Network, Financial Secrecy Index - 2015 Results, 2015. Retrieved February 14, 2016, from <http://www.financialsecrecyindex.com/PDF/FSI-Rankings-2015.pdf>

Günümüzde sermayenin dolaşımı oldukça artmış ve liberal sistemin ve teknolojik imkânların vermiş olduğu kolaylıklar sayesinde, ülke sınırlarını aşarak izlenmesi güç hale gelmişlerdir. Sermayenin dolaşım hızının artması, ülkenin vergi idarelerinin bu faktörleri vergilendirmesini zorlaştırmakta ve matrah aşınmasına sebep olmaktadır. Özellikle, sermayenin varmış olduğu ülkenin bilgi paylaşımı ve vergi mevzuatının şeffaflığı konusunda isteksiz olması, zararlı vergi rekabetini güçlendirmektedir (Özer, 2009:73-74). Mükelleflere ait finansal bilgilerin gizli tutulması, günümüzde vergi cennetlerinin tanımlanmasında oldukça önem arz etmektedir.

Ulusal ve uluslararası düzeyde vergiden kaçınma ve vergi kaçakçılığının birçok türü ile savaşıma konusunda gösterilen tüm bu çabalara ve yapılan çalışmalara rağmen, bu konudaki çözüm arayışları halen yükselerek sürdürülmektedir. Bilhassa yaşanan son küresel krizlerin ortaya çıkmasında vergi cennetlerinin önemli bir tesirinin olduğu yönündeki görüşler, sözkonusu arayışları daha da önemli kılmaktadır. Diğer taraftan uluslararası düzeyde vergiden kaçınma ve vergi kaçakçılığının önlenmesi konusunda çeşitli uluslararası kurum ve kuruluşlara üye olan gelişmiş ülkelerin mali şeffaflık üzerine samimiyetleri konusunda hala ciddi endişelerin olduğu da bir gerçektir (Kılıç, Hepaksaz: 2011:32).

Sonuç

Vergi politikasının daha etkin şekilde kullanılıp, büyüme ve kalkınma sürecinde faydalı bir şekilde kullanılmasını sağlayan vergi rekabeti, birçok yönden faydalı olabilmektedir. Vergi sistemlerinin etkinliğini artırabilen vergi rekabeti, kaynak yaratma ve doğrudan ve dolaylı yatırımları cezbetme konusunda etkin bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu sayede özel kesimin yapmış olduğu yatırımlar sayesinde kamu kesiminin yatırım yapma gerekliliği de azalmaktadır.

Vergi rekabeti sonucunda, çeşitli vergi oranı indirimleri ve vergi teşvikleri ile birlikte yatırımcılar üzerindeki vergi yükü düşürülebilmektedir. Fakat bu vergi yükü düşüşü her zaman yatırım kapasitesinin artmasına sebep olmayabilir. Vergi teşvik ve indirimleri, devletin gelir yapısını negatif yönde etkileyerek devletin mali yapısında bozulmaya sebep olabilmektedir. Özellikle vergi kapasitesini tam olarak kullanamayan gelişmekte olan ülkelerin bu tür girişimlerinin küresel ve ulusal boyutta ilgi uyandırmaması, ülkenin mali yapısını bozabilmektedir. Ayrıca vergi cennetleri, tercihi vergi rejimleri gibi bir takım ülkelerin bilinçli şekilde tasarladıkları zararlı vergi rekabeti uygulamaları küresel ekonomik sistemin özgür işleyişine zarar verebilmek-

tedir. Küreselleşme sürecinde gerçek ve tüzel kişiler, vergiden kaçmak için vergi cennetlerine kaçmayı tercih edebilmektedirler. Vergi cenneti yönetimleri, sermayesini aktaran kişi ve kurumların bilgilerini paylaşmayarak küresel sistem içine perde çekmektedirler. Bu durum devletlerin vergi gelirlerinin aşınmasına sebep olmakta ve haksız rekabet yaratarak küresel sistemin işleyişine zarar vermektedir.

Bu nedenle, son dönemde, zararlı vergi rekabetinin ortaya çıkardığı vergi cenneti kavramı, küreselleşme sürecinde uluslararası bütünleşmeler tarafından(OECD, G20 ve Avrupa Birliği gibi) yükselen bir sorun olarak gösterilmektedir. Çözüm ulusal ve uluslararası düzeyde mali düzenlemelerle planlanmaktadır. Devletler ve uluslararası örgütler, konuya ilişkin olarak etkin bilgi paylaşımı ve şeffaf vergi mevzuatı üzerinde çalışmaktadırlar. Gerek toplu gerekse ikili antlaşmalar ile ülkelerin vergi kayıp ve kaçaklarının tespitinin kolaylaşması amaçlanmaktadır.

Kaynakça

- Abdurrahman, Akdoğan, *Kamu Maliyesi*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2013.
- Alex Easson, *Tax Incentives and Foreign Direct Investment*, Kluwer Law International, Netherlands Hague, 2004.
- Alexander Klemm, *Causes, Benefits, and Risks of Business Tax Incentives*, IMF Working Paper, International Monetary Found, 2009.
- Ali Çelikkaya & Aytül Bişgin, “Uluslararası Alanda Vergi İdareleri Arasında Bilgi Değişimi: Türkiye'nin Taraf Olduğu Anlaşmalar Açısından Konunun Değerlendirilmesi”, *Maliye Dergisi*, Sayı:164, Temmuz-Aralık, 2012, ss.76-94.
- Aloisio Almeida, “Tax Havens: An Analysis of the OECD Work with Policy Recommendations”, *Ford School of Public Policy*, 2004.
- Alper Doğan, “Fiscal Paradises and G-20 as a Global Decision Maker”, In E. Sorhun, Ü. Hacıoğlu, H. Dinçer (Eds.), *Regional Economic Integration and the Global Financial System*, (pp. 162-170). Hershey, PA: IGI-Global, 2015.
- AICPA, “Guiding Principles for Tax Law Transparency”, *Tax Concept Statement*, No:03, Tax Division of the American Institute of Certified Public Accountants, 2003.
- Arda Uludağ & Sencer Turunç, *Vergi & Kalkınma: Uluslararası Toplumun Gelişmekte Olan Ülkelere Yaklaşımı*, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2014, ss.1-20.
- Arslan Yiğidim, “Doğu Asya’da Döviz Kuru Krizi ve IMF’nin Yaklaşımı”, *Ekonomik Yaklaşım*, Cilt 10, Sayı32, 1999, ss. 87-96.
- Biltekin Özdemir, *Küreselleşme Bağlamında Türk Vergi Sisteminin Değerlendirilmesi*, Maliye ve Hukuk Yayınları, Yayın No:44, Kasım, Ankara, 2006.
- Cengiz Bahçekapılı, *Küreselleşme Sürecinde Güçsüzleşen Ulus-Devlet: Türkiye'nin Küresel Politik İktisadi*, Derin Yayınları, İstanbul, 2009.

- Charles, E. McLure, "Transfer Pricing and Tax Havens: Mending the LDC Revenue Net", *International Studies Program Public Finance Conference The Challenges of Tax Reform in a Global Economy*, 2004.
- Christopher J. Neely, "An Introduction to Capital Controls", *Federal Reserve Bank of St. Louis Review*, November-December, 1999, pp.13-30.
- Coşkun Can Aktan & İstiklal Y. Vural, "Vergi Rekabeti", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 22, Ocak-Haziran, 2004, ss. 1-18.
- Coşkun Can Aktan & İstiklal Y. Vural, "Globalleşme ve Maliye Politikasında Değişim". İçinde, C. C. Aktan, Ahmet, Kesik, Dilek, Dileyici (Ed.), *Yeni Maliye Değişim Çağında Kamu Maliyesi: Yeni Trendler, Yeni Paradigmalar. Yeni Öğretiler, Yeni Perspektifler*, (ss.249-272), Yayın No:2012/420, Mart-2012, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara, 2012.
- Dalibor Rohac, "Evidence and Myths about Tax Competition", *New Perspectives on Political Economy*, Volume: 02, Number: 02, 2006, pp.86 – 115.
- Daniel. J. Mitchell, "The Economics of Tax Competition: Harmonization vs. Liberalization", *Adam Smith Institute, Briefing Paper*, 2009. Retrieved October 08, 2015, from <http://www.adamsmith.org/sites/default/files/images/stories/tax-competition.pdf>
- Daniel. J. Mitchell, "A Primer on Tax Havens", *Casey Research: International Man*, 2014. Retrieved February 18, 2016, from <http://www.internationalman.com/articles/a-primer-on-tax-havens>
- Doğan Şenyüz, Mehmet Yüce & Adnan Gerçek, *Türk Vergi Sistemi*, Ekin Kitabevi, Bursa, 2015.
- Dül Danzanjamts, *Kara Para Aklama ile Mücadelede Uluslararası Boyut*, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Uluslararası Polislik Çalışmaları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.
- Emrah Ferhatoğlu, "Uluslararası Vergi Rekabeti ve Sürükleyici Güçleri", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 7, Sayı:01, 2006, s. 79-96.
- European Commission, "Tax good governance in the world as seen by EU countries", Retrieved 21 December, 2015, from http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/good_governance_matters/lists_of_countries/index_en.htm
- Ernst & Young, "Global Transfer Pricing Survey: Addressing the Challenges of Globalization", 2010. Retrieved 21 February, 2016, from [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Global_transfer_pricing_survey_-_2010/\\$FILE/2010-Globaltransferpricingssurvey_17Jan.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Global_transfer_pricing_survey_-_2010/$FILE/2010-Globaltransferpricingssurvey_17Jan.pdf)
- Ersan Öz, & Sevinç Yaraşır, "Global bir Kavram: Vergi Rekabeti", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, Seri:52, 2009, ss.1-39.
- Filiz Giray, "Küreselleşme Sürecinde Vergi Rekabeti ve Boyutları". *Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (9), 2005, ss.93-22.
- Filiz Giray, *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Efektif Vergi Oranları*, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2010.
- Hakan Ay, *Kamu Maliyesi*, Baskı no:02, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2014.
- Jane G. Gravelle, "Tax Havens: International Tax Avoidance and Evasion", *CRS Report*, Congressional Research Service, 2015.
- James R. Hines Jr., "Tax Havens", *The New Palgrave Dictionary of Economics*, (Eds.) Lawrence E. Blume and Steven N. Durlauf, Office of Tax Policy Research.(pp.1-7), 2007. Retrieved 10 December, 2015, from <http://www.bus.umich.edu/otpr/WP2007-3.pdf>

- Joel Slemrod & John, D. Wilson, "Tax Competition and Parasitic Tax Havens", *NBER Working Paper*, The National Bureau of Economic Research, 2006.
- Joseph. A. Whitt, "The Mexican Peso Crisis, Federal Reserve Bank of Atlanta Economic Review", January-February, 1996, pp.1-20. Retrieved February 22, 2016, from <https://www.frbatlanta.org/-/media/Documents/filelegacydocs/Jwhi811.pdf>
- Laura Alfado, Şebnem Kalemli Özcan & Vadym Volosovych, "Why doesn't Capital Flow from Rich to Poor Countries?, An Empirical Investigation", *NBER Working Paper*, No. 11901, The National Bureau of Economic Research, 2005.
- Levent Özer, *Vergilemede Global Eğilimler*, Baskı No:01, Mart-2009, Scala Yayıncılık, İstanbul, 2009.
- M. Oğuz Arslan, "Vergi Cennetleri ve Küresel Yoksulluk", *Vergi Raporu*, sayı:142-Temmuz, 2011, ss. 42-48.
- Maja Klun, "Does tax competition make tax reform essential?", *University of Ljubljana, Journal of Uprava Faculty*, 4(2-3) 2006, pp.7-23.
- Marko Köthenbürger, "Tax Competition and Fiscal Equalization", *International Tax and Public Finance*, 9, 391-408, *Kluwer Academic Publishers*, Netherlands,2002.
- Metin Meriç & Hakan Ay, "Küreselleşme Olgusunun Vergi Kayıp ve Kaçakları Üzerindeki Etkisi", *19. Türkiye Maliye Sempozyumu*, 2004, ss.295-332.
- Mustafa Bulut, *Yatırım İkliminin Geliştirilmesinde Vergi Politikalarının Rolü: Türkiye Örneği*, Yayın No:388, T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara, 2009.
- Müge Muammer Gündoğdu, "Uluslararası Vergi Rekabeti ve Zararlı Vergi Rekabetinin Önlenmesine Yönelik Düzenlemeler", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Maliye Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2009.
- N. Semih Öz, *Uluslararası Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri*, Yayın No:21, Mart, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara, 2005.
- Nurettin Bilici, *Avrupa Birliği ve Türkiye: Mali Yardımlar, Vergilendirme*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013.
- Nihat Edizdoğan & Neslihan Kızılar, "Vergi ve Vergi Politikası Üzerine İncelemeler"(ss. 1-38), *Vergi Cennetleri*, Nihat Edizdoğan & Özhan, Çetinkaya(Ed.), Nisan, Ekin Yayınevi, Bursa, 2011.
- OECD, *Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue*, OECD Publishing, 1998. Retrieved October 20, 2015, from <http://www.oecd.org/tax/transparency/44430243.pdf>
- OECD, *The OECD's Project on Harmful Tax Practices: The 2004 Progress Report*, Centre for Tax Policy Administration, 2004. Retrieved October 20, 2015, from <http://www.oecd.org/ctp/harmful/30901115.pdf>
- OECD, "Principles to Enhance The Transparency and Governance of Tax Incentives for Investment In Devaloping Countries", *Tax and Development Programme*, 2011. Retrieved February 16, 2016, from <http://www.oecd.org/ctp/tax-global/transparency-and-governance-principles.pdf>
- OECD, *Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting*, OECD Publishing, 2013. Retrieved February 22, 2016, from <http://dx.doi.org/10.1787/9789264202719-en>
- OECD, "Tax Transparency 2014: Report of Progress", *Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes*, 2014. Retrieved December 20, 2015, from <http://www.oecd.org/tax/transparency/GFannualreport2014.pdf>

- OECD, *Countering Harmful Tax Practices More Effectively, Taking into Account Transparency and Substance, Action 5 - 2015 Final Report*, OECD Publishing, 2015a. Retrieved February 15, 2016, from <http://dx.doi.org/10.1787/9789264241190-en>
- OECD, "Tax Transparency 2015: Report of Progress", *Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes*, 2015b. Retrieved February 20, 2016, from <http://www.oecd.org/tax/transparency/global-forum-annual-report-2015.pdf>
- Özlem, Ülger, "Vergi Cennetlerinin Küresel Finans Krizi Üzerine Etkileri", *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*, Nevşehir, 2013.
- Özgür Saraç, *Küresel Vergi Rekabeti ve Ulusal Vergi Politikaları: Türkiye Değerlendirmesi*, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara, 2006.
- Ramazan Armağan & Murat İçmen, "Vergi Rekabeti ve Türkiye'ye Yansıması", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:17, Sayı:02, 2012, ss. 145-172.
- Richard A. Gordon, *Tax Havens and their use by United States Taxpayers: An Overview*, Books for Business, New York and Hong Kong, 2002.
- Richard Teather, *The Benefits of Tax Competition*, London: The Institute of Economic Affairs, 2005, pp.1-39.
- Robert. T. Kudrle, "The OECD's Harmful Tax Competition Initiative and the Tax Havens: From Bombshell to Damp Squib", *Global Economy Journal*, Volume: 08, Issue: 01, 2008, pp. 1-23.
- Ronen Palan, Richard Murphy & Christian Chavagneux, *Tax Havens: How Globalization Really Works*, Cornell University Press, Ithaca New York, 2010.
- Savaş Çevik, *Küresel Ekonomide Uluslararası Vergileme: Yapısı, Ekonomi Politikği ve Ülkeler Arası İşbirliği*, Palet Yayınları, Konya, 2013.
- Stephany Griffith Jones, *Causes and Lessons of the Mexican Peso Crisis*, The United Nations University, WIDER-World Institute for Development Economic Research, Working Paper No:132, 1997. Retrieved February 22, 2016, from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.448.4580&rep=rep1&type=pdf>
- Stephan Haggard, "The Political Economy of the Asian Financial Crisis", *Institute for International Economics*, Washinton D. C., 2000, pp.130-144.
- Tax Justive Network, "Financial Secrecy Index - 2015 Results", 2015. Retrieved February 14, 2016, from <http://www.financialsecrecyindex.com/PDF/FSI-Rankings-2015.pdf>
- Tun Nin Wu, "Tax Havens", In "Theory and Operation of a Modern National Economy"(pp.1-25), The George Washinton University, *IBI – Institute of Brazilian Business and Public Management Issues*, Washinton D. C., 1999.
- UNCTAD, "World Investment Report 2015: Reforming International Investment Governance", Geneva, 2015. Retrieved November 29, 2015, from http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2015_en.pdf
- Vito Tanzi, *Globalization, Tax Competition and the Future of Tax Systems*, IMF Working Paper, International Monetary Found, 1996.
- W. Steven Clark, "Tax Incentives for Foreign Direct Investment: Empirical Evidence on Effects and Alternative Policy Options", *Canadian Tax Journal*, Vol: 48, No: 04, 2000, pp. 1139-1180.